ОИЛА ҲУҚУҚИ

09 / 10

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш

Норма, вазият ва ҳуқуқий ечим

Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси асосида

Мавзу режаси

01 **ФҲДЁ қайдининг тушунчаси ва турлари**

02 Ёзувни ўзгартириш, тузатиш ва тўлдириш

03 Ёзувни тиклаш ва бекор қилиш

Гувоҳнома йўқолса, ёзув ҳам йўқоладими?

Фуқаро туғилганлик гувоҳномасини йўқотди.

ФҲДЁ архивида ёзув сақланган.

Бу ҳолатда ёзувни тиклаш керакми ёки такрорий гувоҳнома олишми?

Қайднинг ҳуқуқий аҳамияти

ФҲДЁ шахснинг ҳуқуқий ҳолатига дахлдор фактларни расмийлаштиради.

Қайд баъзи ҳуқуқларни вужудга келтиради, бошқа ҳолда фактни тасдиқлайди.

Ёзув, гувоҳнома ва асос ҳужжатнинг вазифаси фарқли.

Қайд этиладиган асосий ҳолатлар

Туғилиш ва ўлим.

Никоҳ тузиш ва никоҳдан ажралиш.

Ҳар бир ҳолат учун асос, ваколат ва расмийлаштириш тартиби белгиланган.

Мавжуд ёзувда акс эттириладиган ўзгаришлар

Оталикни белгилаш, фарзандликка олиш ва Ф.И.О. ўзгариши тегишли ёзувларда акс эттирилади.

Уларнинг ҳар бири алоҳида юридик асосга таянади.

Ҳуқуқий воқеа билан унинг реестрда акс этишини ажратинг.

Ваколатли органлар

Қайдни ФҲДЁ органлари амалга оширади.

Консуллик муассасалари ва қонунда кўрсатилган бошқа субъектлар учун махсус ваколатлар бор.

Хизмат ҳудуди ва мурожаат тартиби амалдаги қоидадан текширилади.

Туғилишни қайд этиш

Асосий далиллардан бири тиббий туғилиш ҳужжатидир.

Ота-она маълумоти никоҳ ва насаб қоидалари билан мувофиқ текширилади.

Муддат ўтиши фактни расмийлаштириш эҳтиёжини йўқотмайди.

Никоҳ ва ажралганлик қайди

Никоҳга эркин розилик ва монелик йўқлиги текширилади.

Ажралганлик учун суд ҳужжати ёки қонундаги ФҲДЁ асоси талаб этилади.

Қайд санаси кейинги ҳуқуқий муносабатлар учун муҳим.

Ўлимни қайд этиш

Тиббий ҳужжат ёки тегишли суд қарори қайд учун асос бўлиши мумкин.

Қайд мерос ва бошқа ҳуқуқий жараёнларда муҳим далилдир.

Хориждаги ўлим учун консуллик ва ҳужжатни тан олиш тартиби текширилади.

Хато ва янги ҳолат фарқи

Ҳарфдаги техник хато тузатиш талабини келтириб чиқаради.

Қонуний исм ўзгариши ёзувни ўзгартириш асосидир.

Киритилмаган маълумотни тўлдириш учун тегишли далил талаб этилади.

Ўзгартириш ва низо

Етарли асос ва манфаатдор шахслар ўртасида низо йўқлиги текширилади.

Низоли ҳуқуқий мақомни оддий техник тузатиш билан ҳал қилиб бўлмайди.

Суд тартиби талаб этиладиган ҳолатлар ажратилади.

Ёзувни тиклаш

Илгари ёзув бўлгани ва кейин йўқолгани тасдиқланиши керак.

Гувоҳнома нусхаси, архив маълумоти ва бошқа далиллар аҳамиятли.

Ҳеч қачон қайд этилмаган фактни тиклаш деб расмийлаштириш тўғри эмас.

Ёзувни бекор қилиш

Бир хил такрорий ёзувлар ва тикланган ёзув масаласи текширилади.

Маълумотларда жиддий фарқ бўлса, суд қарори талаб этилиши мумкин.

Ёзувни бекор қилиш шахс ҳуқуқий мақомига таъсирини ҳисобга олади.

Кейс: фамилияда бир ҳарф

Туғилганлик ёзувида «Норова», паспортда «Нурова» кўрсатилган.

Фуқаро барча ҳужжатлар ўзига тегишлилигини айтмоқда.

Қайси ҳужжат асосий ва қайси тартиб мос?

Кейс ечими: асосларни таққослаш

01 **Дастлабки қайд, архив нусха ва паспорт бериш асоси солиштирилади.**

02 Техник хатони тасдиқловчи етарли далил бўлса, тузатиш тартиби қўлланади.

03 Низоли шахс ёки насаб мақоми судсиз ўзгартирилмайди.

Кейс: архив ва гувоҳнома

Фуқаро 1990 йилги гувоҳномасини йўқотди.

Электрон ва қоғоз архивда туғилиш ёзуви топилди.

У «ёзувимни қайта тикланг» деб мурожаат қилди.

Кейс ечими: такрорий ҳужжат

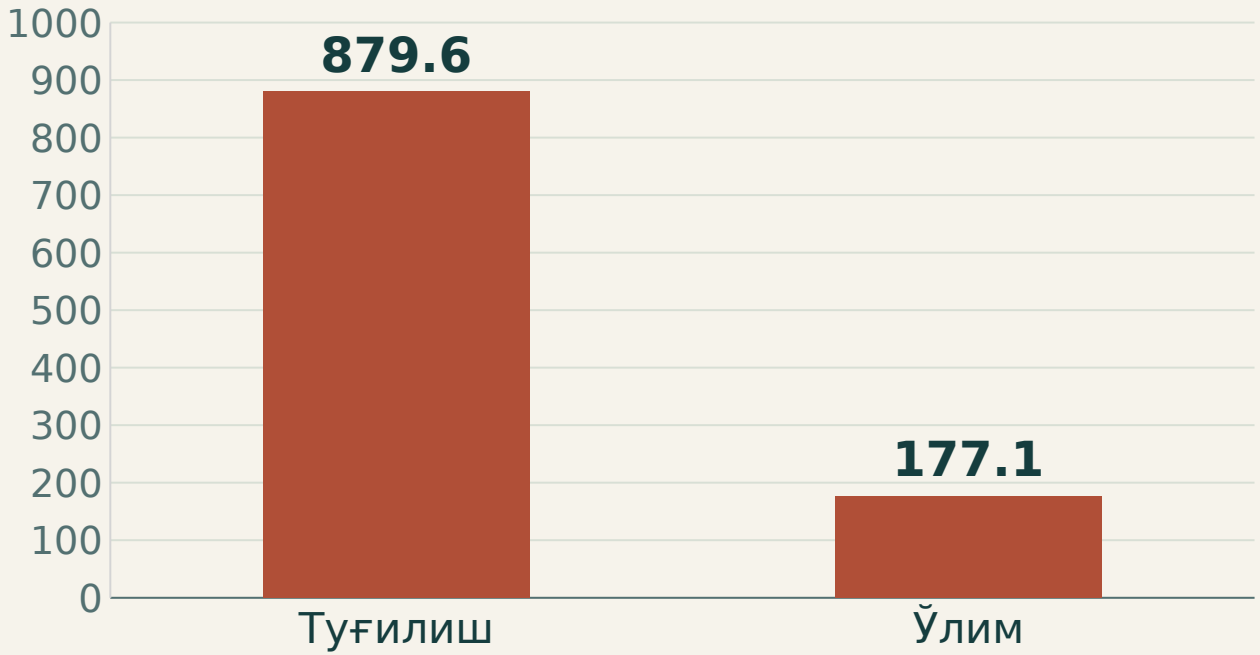
01 **Ёзув мавжуд бўлгани учун уни тиклашга эҳтиёж йўқ.**

02 Тегишли тартибда такрорий гувоҳнома ёки маълумот олинади.

03 Тиклаш ёзувнинг ўзи йўқолган ҳолатга тааллуқли.

Қайд этиладиган воқеалар кўлами

минг киши, 2025 йил

2025 йилда 879,6 минг туғилиш ва 177,1 минг ўлим қайд этилган.

Сонлар икки турдаги демографик воқеани кўрсатади.

Реестр сифати ҳар бир шахс ҳуқуқини амалга оширишга таъсир қилади.

Миллий статистика қўмитаси, 2025 йил

Амалий муаммо: электрон ёзув

Қоғоз архив ва электрон маълумотда сана фарқ қилади.

Қайси манбага таянишдан олдин нималар текширилади?

Дастлабки ҳужжат, киритиш тарихи ва тузатиш ваколатини аниқланг.

Тезкор текширув

1. Гувоҳнома йўқолиши ёзув йўқолишига тенгми?

2. Мавжуд ёзувдаги ҳар қандай ўзгариш техник хатоми?

3. Тиклашда аввалги ёзув бўлгани исботланадими?

Жавоблар ва хулоса

01 **Йўқ. Такрорий ҳужжат олиш мумкин.**

02 Йўқ. Янги юридик факт ва низоли ҳолат ҳам бўлиши мумкин.

03 Ҳа. Тиклаш аввалги ёзув мавжудлигига таянади.

Манбалар ва мустақил ўқиш

Оила кодекси. Амалдаги матн 20.10.2026 ҳолатига текширилган. lex.uz/acts/104720

Ф.М. Отахўжаев, Ш.Р. Юлдашева. Оила ҳуқуқи. Тошкент, 2013. IV боб 48–50-бетлар ва тегишли махсус боблар.

ФҲДЁ қоидалари: Вазирлар Маҳкамасининг 20.10.2023 йилдаги 550-сон қарори. lex.uz/docs/6638940

Миллий статистика қўмитаси. Демографик ҳолат, 2025 йил якунлари. Эълон: 27.01.2026. stat.uz